

*CONFERINȚA NAȚIONALĂ A SSR
COLOCVIUL INTERNAȚIONAL DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI ALE
COMUNICĂRII ACUM 2015
BRASOV, 19-21 NOIEMBRIE 2015*

**SECȚIUNEA 11: TIMPUL ÎN SOCIOLOGIE ȘI ÎN DOMENIILE
CONEXE**

***PERCEPȚIA ASUPRA TIMPULUI ÎN DETENȚIE
ȘI DUPĂ LIBERAREA CONDIȚIONATĂ***

**Proiect de cercetare: Etnografia tranzițiilor la
deținuți, desfășurat în cadrul Centrului de
Cercetare și Inovare în Servicii Sociale,
Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, UB.**

Cercetare etnografică – recrutare participanți în penitenciarul București -Jilava și monitorizarea lor pe parcursul unui an după liberare, pentru a observa cum se comportă ca oameni liberi, ce obstacole întâlnesc, cum le depășesc, cine le e aproape, cine le oferă suport- scopul: înțelegerea procesului de reintegrare din perspectiva subiectivă a deținuților înșiși.

Persoane recrutate: români și rromi, ambele grupuri fiind considerate vulnerabile.

PERCEPTIA ASUPRA TIMPULUI IN PENITENCIAR

Penitenciarul: lume aparte, care prin regulamente impuse și reguli formale exercită un control total asupra vieții individului.

- Toate activitățile, de la ora de trezire și până la orele de servire a mesei, sunt organizate formal, în condițiile prevăzute de regulamentele în vigoare.
- temporalitatea este altfel percepută: esența pedepsei rezidă în modul de gestionare a timpului, ca la final, pentru individ, timpul petrecut după gratii să nu fie considerat un timp pierdut, ci un timp al înțelegerii gravității faptei și al reeducării, al schimbărilor comportamentale.

Timpul: Giddens- timp orar, măsurat pe ceas, evaluat în ore, minute, secunde. Un deținut va ști întotdeauna în ce zi ne aflăm, ce oră este, câte zile de pedeapsă a executat, câte mai are de executat.

Timpul în penitenciar e perceput diferit după momentul la care se află deținutul în executarea pedepsei:

- durata pedepsei: timp individual de așteptare.

- timpul funcțional: reglementează secvențial principalele mecanisme care permit instituției să-și îndeplinească funcția de administrare a pedepsei. (Bruno Stefan, 2006:27)

- Timpul funcțional: (Bruno Stefan, 2006:28)

-*timp genetic*: individul ia cunoștință de durată pedepsei; timp al informării, dar și un timp al incertitudinii.

-*timp ordonator*: marchează adaptarea individului la mediu.

-*timp dinamic*: reprezintă momentele de ieșire/intrare din sistem, dar și atunci când sunt schimbări în secții, pe camere- timp viu.

-*timpul așteptării*: cel mai lung, dominat de acalmie, timp mort. Ruptura de lumea din afară e sever percepută, iar activitățile din interiorul închisorii nu oferă satisfacții decât la nivel scăzut.

Pe măsură ce individul se apropie de liberarea condiționată, percepția sa asupra timpului capătă alte valențe.

Pentru analiza de față s-au urmărit 20 de interviuri efectuate cu subiecții recrutați, 10 persoane de etnie rromă și 10 români, infractori recidiviști sau primari.

- interviuri înainte de liberare (cele mai multe în ultima zi de detenție/ ziua liberării) – efectuate în penitenciarul Jilava.

- interviurile de o săptămână după liberare- realizate la domiciliile subiecților, dar și în alte spații (parcuri, cafenele, cofetării).

INAINTE DE LIBERARE:

- ❑ *În afară de acest lucru, spuneți că sunteți cumva rupt de realitatea celor din exterior. Da, pentru că nu comunic cu restul, decât cu familia și a nu comunica cu restul lumii, prieteni sau rude, nu ai de unde să știi, nu știu... așa simt eu, nu știu, e altceva când ești în prezent, când ești prezent acolo, în locul respectiv și comunici, te descarci altfel, vorbești altfel, pe când aici, aceleași persoane în fiecare zi, zilnic aceeași chestie, același lucru făcut... îl înveți pe de rost, știi ce ai de făcut dinainte, mâine la ora cutare trebuie să fac lucrul cutare... deja nu mai e o noutate. (AC, 27 ani, rrom, recidivist)*
- ❑ *Mai aveți puțin până la instanță. Cum așteptați momentul ăsta? Vă dați seama, nu pot nici să mai dorm. Pentru prima oară la pușcărie, am căzut dintr- greșeală... (BN, 27 ani, rrom, infractor primar)*
- ❑ *Este, este...planuri, cum se zice... și emoția aia, din ce se apropie timpul, deci cum suntem noi acum pe etape: intrăm într-o comisie, ne admite, emoția mare, bucurie... ajungem la instanță și acolo cu frica, să nu mai ne amâne, să nu mai... (IC, 26 ani, rrom, infractor primar)*
- ❑ *Ce să...azi noapte nici n-am dormit, am dat tot, dacă vă spun...deci trebuia să mă liberez normal în octombrie anul trecut. Atunci trebuia să mă liberez. Și mai mi-a dat un termen, înc-un termen și înc-un termen.. Am intrat pe data de 30. Acuma am fost la instanță...am fost marți. miercuri, joi, vineri. 3 zile; trebuia să plec ieri, cum s-ar zice, marți. Lunea, sărbătoare, nu s-a pus ca zi lucrătoare, asta e...tre să plec miercuri. Și numai așa, întârzieri...da ce să mai zic: bine că plec și așa, să nu mai mă doară capul și ce să mai, asta este. (MBD, 39 ani, român, recidivist)*

INAINTE DE LIBERARE

- *Cum credeți că va fi noaptea asta pentru dumneavoastră? Albă. Nu cred că pot să închid ochii, nu cred că pot să dorm. Când ați avut instanță? Deci instanță am avut acum 3 săptămâni...acum 3 săptămâni, nu. Instanță săptămâna trecută. Mă scuzați, comisia a fost acum 3 săptămâni. Am fost programat la 11 zile după comisie, am avut instanță. Și acum s-a împlinit săptămâna pentru termenul de eliberare. (PC, 61 ani, român, infractor primar).*
- *Și acum când chiar urmează să se întâmple, peste două ore, cum te simți? Ciudat. Trece timpul foarte greu... Și o stare imensă de bucurie. (PMC, 29 ani, român, infractor primar).*
- *Domnul TA, înainte de eliberare cu o zi, să sperăm. Nu să sperăm, e sigur. Trebuia azi, dar fiind joi, eu am fost joi la instanță, n-au trecut cele 3 zile în care poate să-ți faci Parchetul recurs. Un an și 11 luni. E totuși ceva timp. E, și o zi e mult, pentru mine o zi e mult, cu toate că mulți zic că aici, ce e un an, ce e... Dar comparativ cu alții, e o pedeapsă scurtă asta. Pentru mine e mult și o zi, pentru mine... așa sunt. (TA, 28 ani, român, infractor primar).*
- *Partea de arest preventiv e mai ciudata ca te duci de foarte multe ori la instante, ti-e mintea ocupata de sperante si nu prea observi inchisoarea, dar in momentul in care ajungi definitiv,te uiti in jurul tau dar dupa ce tecondamna, la mine s-a intamplat dupa un an si jumătate,si stii cat ai de executat incepi sa te uiti in jurul tau sa vezi unde te-ai asezat.Si ATUNCI incepi sa acumulezi experienta. Dupa 3 ani de inchisoare te simti recidivist, la mine asa s-a intamplat. Eu am 3,7 ani si de 7-8 luni simt ca ma apasa zidurile astea...cam aste, de multe ori nu vad rostul inchisorii, odata ce l-ai condamnat...stie ca a gresit, si daca vrea sa greseasca, nu mai considera ca e greseala...o face din nevoie ...se intampla la unii sa greseasca o data...si eu am gresit, de fapt nu am gresit, am facut constient...am vrut sa fac o infractiune sa iau de nistebani, s-a intamplat, m-au prins, am vazut cum e la inchisoare...cu siguranta nu o sa mai fac asta. Altii stau un an la inchisoare, stau 1-2 ani afara, aici le e mediu unde se pot descurca , daca le dai drumul afara pe strada nu prea au unde sa se duca.. poate au un suport material, de la mama, de la tata dar pe strada stau in parcaresi se uita dupa o femeie batrana...cam asta e puscaria, in mare. (ZM. 41 ani, rrom, primar).*

- ❖ Raportarea individului la timp se face în funcție de locul în care se află. Timpul petrecut în închisoare nu este “un timp cheltuit, ci este mai degrabă un timp pierdut“(Mathews 1999/2009: 38) deoarece indivizii sunt obligați să se rupă de activitățile lor curente (în familie, la locul de muncă, în societate) și să-și umple un timp care este de așteptare, un timp inerțial.
- ❖ Totuși, percepția asupra timpului se modifică o dată cu îndeplinirea condițiilor pentru liberarea condiționată și stabilirea datei de intrare în comisia de liberare din penitenciar – timpul devine dinamic, oamenii își fac griji, trăiesc emoții specifice, se consultă cu alți deținuți, cu familiile, încearcă să facă previziuni despre decizia comisiei și motivarea acesteia. Apare SPERANȚA, se analizează credite, rapoarte, participări la activități.
- ❖ Ultima săptămână în detenție e cea mai dificilă din punctul de vedere al trecerii timpului: majoritatea deținuților nu mai ies la muncă, după decizia instanței de liberare urmează 3 zile în care Parchetul poate face contestație, după acestea deținutului întocmindu-i-se actele pentru liberare. Timpul acum nu doar că parcă stă pe loc, ci provoacă și stări emoționale profunde, caracterizate de lipsa somnului noaptea și de îngrijorări mai mult sau mai puțin fondate.

DUPĂ O SĂPTĂMÂNĂ ÎN LIBERTATE:

- *Cum sunteți cu cei mici? Un om normal, cum trebuie să fie un tată. Vă jucați cu ei? Vă petreceți timpul împreună? Dacă stau în majoritatea zilei prin casă... (AC, 27 ani, rrom, recidivist)*
- Nu am avut nici timp. Astăzi, hai să reparăm bicicletele, că nu știe nimeni să le repare. Următoarea zi, hai să reparăm drujba, să vedem ce are, ce astea...ce să fac mai întâi, că nu știu cu ce să mă apuc; că i-am zis: acuma, mâine, automat, luăm nisip că nu pot să bag mașina (BVA, 27 ani, român, infractori primar).
- *Ce s-a intamplat saptamana asta cand nu ne-am vazut? Am muncit foarte mult. Am fost la cuscri de Paste, dupa am fost la Comana, Giurgiu la un copil cu care ma intelegeam foarte bine in penitenciar. Vorbesc saptamanal cu el si a fost foarte bucuros cand a auzit ca vin pe la el ca am reusit sa iau si eu o masina si am putut sa ma deplasez. (DF. 68 ani, român, infractor primar).*
- Aici te plimbi toată ziua, le-am scris și lu ăia; i-am zis și lu Adriana acuma...făi fetițo, zic, acu mă trezesc dimineața la 5 jumate, 6, mă uit un pic la muzică, am văzut o știre...e, când mă uit e 12, mai stau un piculeț, când mă uit, e 7. Și acolo, Doamne...dacă nu, până trecea o zi...aoleu...asta e... (DC, 43 ani, român, recidivist)
- Prima săptămână...am dormit 2, 3 ore pe noapte...atât...și restul muncă. V-am spus, am muncit de nu mai știu de mine...zi de zi. Acuma, zilele astea, ieri și azi ce am mai stat puțin așa, dar în rest...*V-ați mai liniștit...a fost și sărbătoare și astăzi...* Ce să...că așa nu...alerg peste tot. Alerg să îmi fac treburile, să mă adun. (MBD, 39 ani, român, recidivist).

DUPĂ O SĂPTĂMÂNĂ ÎN LIBERTATE:

In prima zi m-am odihnit, am facut baie vreo doua ore. Dupa care mi-am vizitat familia pe cei care stau mai departe de noi si nu au putut fi alaturi de noi in ziua respectiva. Ieri am fost la firma sa reînnoiesc contractul cu ei sa incerc sa lucrez iar. (PC, 61 ani, român, infractor primar).

Nici n-am avut timp să ne povestim...deci n-am avut timp; nu că n-am avut timp, n-am putut să ne exprimăm așa deschis...încă suntem un pic așa...(PMC, 29 ani, român, infractor primar)

Copilul tău ți-e cel mai drag dintre toți din familie? Da, sigur. *El este...* El este în rolul principal, pentru că i-am lipsit foarte mult când am fost închis, ce a avut nevoie i-a lipsit foarte mult...*Tu nu erai acolo...și acum vrei să compensezi...* Timpul pe care l-am pierdut, da. (RM, 27 ani, rrom, infractor primar).

Am stat cu soră-mea în AFI, ne-am dus la cumpărături, am venit pe la vreo 10 acasă, cred. După aia am ieșit eu afară, m-am întâlnit cu o prietenă de-a mea, până pe la 3-4 dimineața. Aha, a fost o noapte mai albă. Am venit, nu am dormit trei zile atunci. (TA, 28 ani român, infractor primar).

Da, dar nu foarte mult, am stat mai mult izolat si o repet. O saptamana care a trecut cat o zi de puscarie, adica e ca si cum ieri m-am liberat. Daca la inchisoare o zi pe alta era lung, acum azi e vineri ne-am intalnit vinerea trecuta si nu am facut nimic, nu am acumulat nimic...acolo ai o experienta in fiecare minut, in fiecare secunda, timpul trece mai galopant afara, acolo e ca o conservare.(ZM, 41 ani, rrom, primar)

Prima săptămână de libertate e una care aduce modificări semnificative în programul foștilor deținuți, asupra modului în care ei înțeleg să interacționeze cu ceilalți, să își gestioneze timpul și resursele.

Deși la o primă vedere, fiecare individ își scrie propria istorie după liberare, există și elemente comune: tinerii sunt mai dinamici, ieșind în oraș, încercând să recupereze timpul și spațiul, să își recâștige prietenii, să își readucă aminte locurile care înainte de arestare le-au fost dragi. Pe măsură ce vârsta crește, oamenii sunt mai așezați, mai atenți la ei și la cei din jurul lor, unii dintre ei, în special aceia cu familie și cu copii mici acasă, ajungând să nu își părăsească locuința decât pentru rezolvarea unor activități urgente.

Există o diferențiere clară între infractorii primari și cei recidiviști, atât în spațiul carceral, dar și după liberare: pentru un recidivist lucrurile sunt deja cunoscute, el este obișnuit cu modul în care funcționează închisorile, cu liberările și cu activitățile de după liberare. În schimb, un infractor primar va trăi cu intensitate fiecare moment și se va bucura de timpul din afara închisorii, fiind totodată și precaut în luarea anumitor decizii.

CONCLUZII

- Există o diferențiere în percepția trecerii timpului și la nivel de etnie: românii sunt, în opinia noastră, mai conservatori și, aflați în situația de a se libera din penitenciar, își petrec timpul, mai ales în prima săptămână, acasă, alături de familia restrânsă. Românii, care provin din familii numeroase, își manifestă altfel bucuria liberării: se vizitează, merg în locuri diverse, îl antrenează pe cel venit din penitenciar în viața familiei, care este o adevărată comunitate, astfel că el nu va simți cum trece timpul.
- Într-adevăr, timpul, ca și concept sociologic, a fost tratat cumva marginal în cercetarea academică, însă legătura profundă a acestuia de concepte precum spațiul, materia, emoțiile, dar și faptul că el este ireversibil și doar social, îl face să devină din ce în ce mai interesant în cercetările actuale și să fie abordat ca și temă principală de studiu și nu ca una secundară.
- În ceea ce privește percepția asupra timpului în spațiul carceral, este evident că închisoarea creează stări depresive celor privați de libertate, în care timpul parcă stă în loc, totul e în amortiție. Tocmai de aceea, angajații penitenciarelor care se ocupă de reintegrare au ca principală sarcină de serviciu să umple timpul deținuților, prin programe și activități din cele mai diverse. Un lucru benefic este acela legat de ieșirea la muncă a deținuților cu un comportament bun, ieșire care, pentru mulți deținuți, poate fi chiar și în exteriorul închisorii.

Odată ajunși în libertate, principala tendință este de a sta cu familia, în cazul acelor care au familie, tocmai pentru a recupera timpul pierdut, acesta fiind un timp al regăsirii.

Pe măsură ce se obișnuiesc cu lumea din afara închisorii, reintră ușor-ușor într-o rutină, iar găsirea unui loc de muncă nu va face decât să consolideze legăturile unui liberat condiționat cu societatea, să intre într-un alt fel de timp, un timp a cărui curgere este dictată de individ și nu impusă printr-un regulament formal, ca la închisoare.

Vă mulțumesc pentru timpul acordat!

Bibliografie:

Anthony Giddens, 2000. Sociologie ed. Bic All, București

Bruno Ștefan, 2006. Mediul penitenciar românesc. Cultură și civilizație carcerală, ed. Institutul European: Iași.

Durnescu, Ioan, 2009. Asistența socială în penitenciar. Iași: Polirom

Goffman, Erving, 2004. Aziluri: eseuri despre situația socială a pacienților psihiatrici și a altor categorii de persoane instituționalizate. Iași: Polirom.

Matthews, R. 1999/2009. Doing Time: an introduction to the Sociology of Imprisonment. Palgrave Macmillan.

